

GRZEGORZ KAMIL SZCZECINA

ROMUALD TRAUGUTT – PRZYKŁAD PATRIOTYCZNEJ
POSTAWY W KAZANIU BŁ. KS. JERZEGO POPIEŁUSZKI
Z MSZY ŚW. ZA OJCZYZNĘ
29 STYCZNIA 1984 ROKU

ROMUALD TRAUGUTT AN EXAMPLE OF PATRIOTIC CONDUCT
IN THE SERMON BY BL. FR. JERZY POPIEŁUSZKO
AT THE MASS CELEBRATED FOR THE HOMELAND ON JANUARY 29, 1984

A b s t r a c t. The sermons which Bl. Fr. Jerzy Popiełuszko preached in the course of his famous Masses for the Homeland (1982-1984) were devoted to many subjects. They mainly concerned the timeless values for man and society (truth, freedom, justice, solidarity, bravery, love). The presented topics also addressed current national, historical and patriotic subjects. Anniversaries were a special opportunities to do so. At the Żoliborski Church of St. Stanisław Kostka, where the blessed priest ministered, anniversaries of the January Uprising were being celebrated in a special way. It was commemorated in patriotic services. At the Mass for the homeland on January 29, 1984, the Warsaw preacher pointed to the dictator and leader of the uprising, Romuald Traugutt. His attitude of love for the homeland and personality traits were presented as contemporary ways to uphold patriotism and sacrificing oneself for Poland. The heroic conduct of the leader of the January Uprising served the blessed priest in portraying the road to the freedom for man and the Homeland and achieving the Christian vocation.

Key words: Jerzy Popiełuszko; patriotism; Romuald Traugutt; January Uprising; Homeland; Masses for the Homeland.

Wyjątkowe i historyczne znaczenie w dziejach Polski oraz Kościoła katolickiego w Ojczyźnie ma kaznodziejstwo patriotyczne. Słowa wybitnych kapłanów w czasach zniewolenia i klęsk narodowych podtrzymywały ducha wolności oraz

Mgr lic. Grzegorz Kamil SZCZECINA – doktorant w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii KUL, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; adres do korespondencji – e-mail: grzesszczecina@interia.pl

niepodległości¹. Szczególne miejsce w panteonie polskich kaznodziejów narodowych zajmuje kapłan – męczennik bł. ks. Jerzy Popiełuszko². Jego kaznodziejstwo patriotyczne, społeczne i narodowe, a przede wszystkim bestialska śmierć stały się symbolem dążenia Polaków do wolności i suwerenności Ojczyzny w latach osiemdziesiątych minionego wieku.

Spójną całość nauczania Błogosławionego stanowią jego kazania wygłoszone w czasie słynnych Mszy św. za Ojczyznę, które w latach 1982-1984 odprawiał w kościele p.w. św. Stanisława Kostki w Warszawie na Żoliborzu³. Wśród wielu tematów, które prezentował, przejawiały się także aspekty historyczno-patriotyczne⁴. Miały one na celu m.in.: kształtowanie w słuchaczach miłości do

¹ Do najślawniejszych polskich kaznodziejów należą: ks. Piotr Skarga (1536-1612), o. Fabian Birkowski (1566-1636), o. Tomasz Młodzianowski (1622-1686), prymas Jan Paweł Woronicz (1757-1829), ks. Hieronim Kajsiwicz (1812-1873), abp Józef Teodorowicz (1864-1938), abp Antoni Szlagowski (1864-1956), ks. Nikodem Cieszyński (1886-1942), ks. Józef Kłos (1870-1938), prymas Stefan Wyszyński (1901-1981), Jan Paweł II (1920-2005).

² Ks. J. Popiełuszko (1947-1984) pochodził z Okopów (par. Suchowola, aktualnie archidiec. Białostocka). W 1965 r. wstąpił do Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie. Jako kleryk odbył obowiązkową służbę wojskową w Bartoszycach (1966-1968). Święcenia kapłańskie przyjął w 1972 r. z rąk Prymasa Tysiąclecia. Pracował m.in. w par. Trójcy Św. w Ząbkach, Aninie, par. Dzieciątka Jezus w Warszawie. Od 1980 r. był rezydentem w par. św. Stanisława Kostki w Warszawie na Żoliborzu. Po wprowadzeniu stanu wojennego (1981-1983) zaczął odprawiać słynne Msze św. za Ojczyznę, które według wspomnień uczestników były „dwoma godzinami wolności”. W spokojnych i rzeczowych kazaniach bronił godności człowieka i Narodu. Organizował pomoc dla rodzin internowanych robotników. Szykanowany i prześladowany przez ówczesną komunistyczną władzę. 19.10.1984 r. został porwany i zamordowany przez przedstawicieli Urzędu Bezpieczeństwa. Beatyfikowany 06.06.2010 roku. Proces kanonizacyjny rozpoczął się 20.09.2014 r. w diecezji Crételi we Francji. Zob. E.K. CZACZKOWSKA, T. WIŚCICKI, *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Wiara, nadzieja, miłość. Biografia błogosławionego*, Kraków 2017. Zob. także: W. SUMLIŃSKI, *Kto go naprawdę zabił?*, Warszawa 2005; M. KINDZIUK, *Świadek prawdy. Życie i śmierć księdza Jerzego Popiełuszki*, Częstochowa 2010; J. SOCHOŃ, *Tama. Opowieść o życiu i męczeństwie księdza Jerzego Popiełuszki*, Kraków 2010; M. KINDZIUK, *Ks. Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2004; E.K. CZACZKOWSKA, T. WIŚCICKI, *Ksiądz Jerzy Popiełuszko*, Warszawa 2009; Cz. RYSZKA, *Bł. ks. Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2010; M. KINDZIUK, *Wizerunek medialny ks. Jerzego Popiełuszki w polskiej prasie w latach 1980-1984*, Warszawa 2014; A. MULARSKA, *Święty wśród nas. Błogosławiony ksiądz Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2015.

³ Msze św. za Ojczyznę zainicjował ówczesny proboszcz ks. T. Bogucki. Odprawiano je od 1980 r. Od 1982 r., w ostatnią niedzielę miesiąca, celebrował je ks. J. Popiełuszko. Zob. Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, b. sygn., *Kronika parafialna 1974-1981*. Zob. także: Tamże, b. sygn., *Kronika działalności duszpasterskiej ks. Jerzego Popiełuszki z początku jego kultu po męczeńskiej śmierci 1981-1987*; Z. MALACKI, *Świadek trudnych czasów*, w: Z. MALACKI, *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Kazania 1982-1984*, Warszawa 2004, s. 6-7; A. MULARSKA, *Święty wśród nas*, s. 344-348.

⁴ Warszawski kapłan w swoich kazaniach zabiegał o poszanowanie podstawowych wartości człowieka i społeczeństwa: prawdy, wolności, godności, sprawiedliwości, solidarności, miłości, Ojczyzny. Zob. G.K. SZCZECINA, *Aktualność przestania moralnego bł. ks. Jerzego Popiełuszki w perspektywie przemian*

Ojczyzny – zgodnie z nakazem IV przykazania Bożego, budzenie świadomości narodowej, poczucia wspólnoty, formowanie cnót społecznych, eliminowanie wad narodowych, a także obronę podstawowych praw narodu⁵.

Dla realizacji powyższych celów, które w okresie stanu wojennego były niezwykle istotne dla wytrwania rodaków w doświadczeniu terroru komunistycznej władzy, bł. ks. Jerzy Popiełuszko w nauczaniu odwoływał się do wzoru wielkich Polaków – bohaterów narodowych, w szczególności sposób zapisanych na kartach historii narodu. Prezentował sylwetki tych, których losy były wpisane w dzieje Polski, a swą postawą świadczyli o miłości do Boga i Ojczyzny, poświęcając dla Niej swoje życie (m.in. św. o. Maksymiliana M. Kolbego)⁶. Ważną w tej kwestii była Msza św. za Ojczyznę z 29 stycznia 1984 roku i kazanie Błogosławionego, w którym ukazał wiernym Romualda Traugutta, jednego z ostatnich dyktatorów powstania styczniowego, jako przykład patriotycznej postawy⁷.

Zanim jednak powyższa kwestia zostanie przedstawiona, należy podkreślić, iż męczennik komunizmu w żoliborskim nauczaniu odwoływał się do powstania styczniowego, którego pamięć w parafii św. Stanisława Kostki w Warszawie była szczególnie kultywowana⁸. Czynił to, gdyż widział w czasach sobie współczesnych analogię do sytuacji zaborowej Ojczyzny w XIX wieku. Zniwolenie

społecznych w Polsce po 1989 roku, Nowy Sącz 2018². Zob. także: TENŻE, *Aspekty historyczne w przepowiadaniu bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, „Roczniki Teologiczne” 64(2017), z. 4, s. 157-174.

⁵ A. LEWEK, *Każnodziejstwo patriotyczne ks. Jerzego Popiełuszki*, „Ateneum Kapłańskie” 143(2004), z. 3, s. 477.

⁶ G.K. SZCZECINA, *Aspekty historyczne w przepowiadaniu bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, s. 166-167.

⁷ R. Traugutt ps. Michał Czarniecki (1826-1864). Urodził się w Szostakowie (Białoruś, wówczas teren Imperium Rosyjskiego). W 1845 r. wstąpił do armii rosyjskiej. Brał udział w walkach na Węgrzech i w wojnie krymskiej. W 1862 r. jako ppułk został zdymisjonowany. Po wybuchu powstania styczniowego został dowódcą jednego z oddziałów na Polesiu. 14.08.1863 r. został mianowany gen i wysłannikiem Rządu Narodowego do Paryża. 17.09.1863 r. został dyktatorem powstania. Był zwolennikiem bezkompromisowej walki z zaborcami. 10/11.04.1864 r. został aresztowany przez władze carskie, 05.08.1864 r. powieszony na stokach Cytadeli warszawskiej. R. BENDER, *Traugutt Romuald*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 19, red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2013, kol. 994-996. Zob. T. JANKOWSKA, *Powstańczy szlak do nieba Sługi Bożego Romualda Traugutta*, Warszawa 2013; W. KLUZ, *Dyktator Romuald Traugutt*, Kraków 1986; T. JAROS, *Romuald Traugutt 1826-1864*, Pruszków 2014. Ks. J. Popiełuszko w nauczaniu odwoływał się również do postaci św. o. Maksymiliana M. Kolbego, męczennika II wojny światowej, jako bohaterskiego Polaka oddającego życie za współwzniecia. W żoliborskich kazaniach można odnaleźć również inne postacie historyczne: król Jan Kazimierz, Jan III Sobieski, Augustyn Kordecki, Tadeusz Kościuszko, bp Stanisław Okoniewski, Józef Piłsudski, Stanisław Witkiewicz, Paweł Włodkowic, Stefan Żeromski.

⁸ Każdego roku bardzo uroczysto celebrowano rocznicę powstania styczniowego (również innych). Inicjatorem tego był ówczesny proboszcz ks. T. BOGUCKI (1908-1987). Zob. Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki b. sygn.; J. ELCZYK, *Życie i działalność Księdza Teofila Boguckiego (1908-1987) proboszcza parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Warszawie*, Warszawa 2011, mps.

Polski systemem komunistycznym, a co za tym idzie pogwałcenie podstawowych praw człowieka i społeczeństwa ks. Jerzy odnosił do czasów represji carskich i działań wymierzonych w zdławienie naszej państwowości. Dlatego czymś naturalnym było odwołanie się do wydarzeń z 1863 roku. Ks. Jerzy nawiązując do wartości zrywu niepodległościowego wskazywał, iż Polacy zawsze umieli bronić Ojczyzny przed najeźdźcą, upominać się o prawdziwą i pełną wolność dla Niej w czasie zaborów. Jednak, jak podkreślał Błogosławiony, zawsze czynili to w odwołaniu do wartości chrześcijańskich i tradycji narodu⁹. Przywoływanie walk powstańczych, a także sylwetek z tego czasu służyło warszawskiemu kaznodziei do ukazania prawdy, że wolnościowy zryw, choć militarnie przegrany, to jednak poszerzył on krąg Polaków świadomych swej tożsamości, spuścizny ojców, narodowych dążeń. Poprzez przywołanie powstania i odniesienie go do aktualnej wówczas sytuacji społeczno-politycznej, nie tylko porównywał cierpienia rodaków, ale ukazywał więź pokoleniową w dążeniu niepodległościowym¹⁰.

W połowie XIX wieku Polacy, zniewoleni przez zaborców, dążyli wszelkimi siłami do odzyskania wolności i niepodległości. Militarny zryw narodu z 1863 roku wyzwolił w Polakach ducha walki. Jak w każdym okresie dziejowym naszej Ojczyzny, również i wtedy nie brak było bohaterów oddanych Polsce, którzy swą postawą i autorytetem wpływali na innych. Jednym z nich był Romuald Traugutt, którego bł. ks. Jerzy Popiełuszko przywołał jako wzór już we wprowadzeniu do Mszy św. za Ojczyznę 29 stycznia 1984 roku, kiedy mówił m.in.: „Naszej dzisiejszej modlitwie będzie towarzyszyła postać człowieka, który w sposób doskonały umiał łączyć miłość Boga z miłością Ojczyzny. Postać Romualda Traugutta”¹¹.

Kazanie Błogosławionego wpisane było w jego katechezę o godności i wolności człowieka. Jednakże mówiąc o tych wartościach, posłużył się przykładem dyktatora powstania, który pomimo więzienia i zewnętrznego zniewolenia narodu, potrafił ocalić wolność wewnętrzną, zwłaszcza w kwestii miłości do Ojczyzny. Ks. Jerzy mówił: „Przykładem człowieka, który służąc całym sercem Bogu, rodzinie i Ojczyźnie potrafił zachować swoją godność do samego końca, jest generał Romuald Traugutt, najwybitniejszy z przywódców powstania styczniowego”¹². Na potwierdzenie tego zdania przytoczył słowa Prymasa Tysiąclecia – kard. Stefana Wyszyńskiego, który mówił, iż Romuald Traugutt uczy nas wiązać

⁹ Zob. J. POPIELUSZKO, *Homilia z 30 stycznia 1983 r.*, w: *Kazania 1982-1984 wygłoszone w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie*. Bł. ks. Jerzy Popiełuszko, red. G. Bartoszewski i in., Warszawa 2010, s. 68-69.

¹⁰ Zob. tamże, s. 72.

¹¹ TENŻE, *Wprowadzenie do mszy z 29 stycznia 1984 r.*, w: tamże, s. 163.

¹² TENŻE, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 164.

miłość Ojczyzny z miłością do Boga¹³. Zwrot: „Łączył miłość Boga z miłością Ojczyzny”¹⁴ w tym kazaniu występuje cztery razy, jako dobitne podkreślenie powiązania postawy patriotycznej z chrześcijańską. Dlatego też ks. Jerzy w swym nauczaniu zwracał uwagę, iż owe dwie postawy się nie wykluczają, a raczej dopełniają, co ukazywał poprzez patriotyczne wzorce.

Ks. Jerzy Popiełuszko, wskazując na postawę jednego z ostatnich dyktatorów powstania styczniowego oraz ukazując wartości, którymi żył jako przykład w miłości do Ojczyzny sobie współczesnym, przywoływał słowa Romualda Traugutta. Błogosławiony cytował fragment jego procesowych zeznań oraz korespondencji do gen. Hauke-Bosaka, co w klimacie zniewolenia komunistycznego w latach osiemdziesiątych minionego wieku miało wyjątkowe brzmienie: „żołnierz polski powinien być prawdziwym żołnierzem Chrystusa: czystość obyczajów i nieskalaną cnotę, a nie samowolę i demoralizację roznosić wszędzie powinien”¹⁵. Dowodzi to świadectwa głębokiej religijności i autentycznych uczuć względem narodu i Polski. Ks. Jerzy, bazując na tym przykładzie, ukazał rodakom wzór chrześcijańskiego podejścia do patriotyzmu, który winien realizować się również w codziennym, rzetelnym wypełnianiu obowiązków i w powinnościach stanu, zawsze w kontekście troski o naród.

Błogosławiony, wskazując na miłość do Ojczyzny dowódcy powstania, przedstawił fakt, że z patriotyczną postawą zawsze połączona jest troska o poszanowanie podstawowych praw obywateli, a także zabiegania o nie. Na potwierdzenie tego przywołał słowa Romualda Traugutta, który stając przed rosyjską Wojskową Komisją Śledczą mówił: „celem jedynym i rzeczywistym powstania naszego jest odzyskanie niepodległości i ustalenie w kraju naszym porządku opartego na miłości chrześcijańskiej, na poszanowaniu prawa i wszelkiej sprawiedliwości”¹⁶.

Męczennik komunizmu, ukazując wiernym ideał miłości i poświęcenia się sprawom narodu, a także w kwestii służby społeczeństwu, przywoływał również wypowiedź dyktatora z momentu objęcia przez niego rządów w czasie powstania: „Tylko nieograniczona ufność w Opatrzność i niewzruszona wiara w świętość

¹³ G.K. SZCZECINA, *Aspekty historyczne w przepowiadaniu bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, s. 168.

¹⁴ J. POPIELUSZKO, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 164-165.

¹⁵ J. POPIELUSZKO, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 164; *Dokumenty Komitetu Centralnego Narodowego i Rządu Narodowego 1862-1864*, red. E. Halicz, S. Kieniewicz, I.S. Miller, Wrocław 1968, s. 346.

¹⁶ J. POPIELUSZKO, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 165; A. BORKIEWICZ-CELIŃSKA, *Proces Romualda Traugutta i członków Rządu Narodowego*, w: *akta Audytoriatu Polowego z lat 1863/64*, t. I, cz. II, red. E. Halicz, Warszawa 1960, s. 218.

sprawy naszej dodała mi siły i odwagi, aby w takich okolicznościach przyjąć sponiewieraną władzę. Pamiętałem o tym, że władza jest aktem poświęcenia, a nie ambicji...”¹⁷.

Warszawski kaznodzieja, przytaczając cytaty z korespondencji i wypowiedzi Romualda Traugutta, ukazał jego postawę i wartości, którymi żył jako przykład i ideał w miłości do Ojczyzny. Postawa przywódcy powstania styczniowego oraz jego cechy: męstwo, odwaga i wolność wewnętrzna, a także godność, były dla Błogosławionego wzorem oraz drogą realizacji chrześcijańskiej koncepcji patriotyzmu w codzienności, a przede wszystkim remedium na trudności, problemy oraz cierpienia ówczesnych Polaków¹⁸. Dlatego też ks. Popiełuszko, mówiąc o istocie wolności oraz o cnocie miłości do Ojczyzny, wskazywał na Romualda Traugutta, który: „trzymał się zasady, że lepiej jest cierpieć z gorliwości o prawdy Boże niż uzyskać pochwałę roztropności od nieprzyjaciół Boga i Kościoła. Zachował godność, gdy pełen spokoju i poddania się woli Bożej, z prawdziwą chrześcijańską odwagą, ze złożonymi rękoma i oczami podniesionymi ku niebu, składał życie swoje w ofierze na ołtarzu miłości Ojczyzny. [...] Romuald Traugutt jest dla nas przykładem Polaka, który za powinność swoją uważał nieoszczędzanie siebie tam, gdzie inni wszystko poświęcili. Polaka, który zdawał sobie sprawę z tego, że kto chce wiele uczynić dla swojej Ojczyzny, nie może zasłaniać sobą Boga, ale musi z Bogiem współdziałać. Powstanie styczniowe potwierdziło jeszcze raz, że sama siła fizyczna, choćby największa, nie może rozwiązać uczciwie i trwale problemów życia państwowego. Przemoc cara zdławiła powstanie, ale nie potrafiła zdławić dążenia polskiego narodu do życia w prawdzie i sprawiedliwości, w wolności i miłości”¹⁹.

Dopełnieniem treści kazania z Mszy św. za Ojczyznę 29 stycznia 1984 roku była dekoracja plastyczna umieszczona w prezbiterium żoliborskiego kościoła św. Stanisława Kostki²⁰. Na planszy umieszczono sylwetkę Romualda Traugutta oraz słowa: „Wierność Ojczyźnie to nie wybór, lecz konieczność”, które korespondowały z oprawą literacką nabożeństwa, a przede wszystkim wygłoszonego kazania²¹. Ponadto na tablicy zamieszono datę zrywu narodowego (1863-64),

¹⁷ J. POPIEŁUSZKO, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 165; *Polska działalność dyplomatyczna 1863-1864. Zbiór dokumentów*, t. II, red. A. Lewak, Warszawa 1963, s. 245.

¹⁸ G.K. SZCZECINA, *Aspekty historyczne w przepowiadaniu bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, s. 169.

¹⁹ J. POPIEŁUSZKO, *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 166-167.

²⁰ Dekoracje plastyczne towarzyszyły każdemu z comiesięcznych nabożeństw patriotycznych. Były przygotowywane przez artystów warszawskich teatrów. Zob. G.K. SZCZECINA, *Religijno-patriotyczne przesłanie wybranych dekoracji plastycznych z żoliborskich „Mszy św. za Ojczyznę” (1982-1984)*, „Roczniki Teologiczne” 65(2018), z. 4, s. 97-110.

²¹ Zob. P. MILCAREK, *Jerzy Popiełuszko. Kapłan miłości*, Warszawa 2014, s. 202.

a także odcisk pieczęci rządu narodowego z powstania styczniowego. Na prezentowanym znaku umieszczone były m.in. słowa, które przyświecały powstańcom: równość, wolność, niepodległość. Te wartości w PRL, podobnie jak w okresie zaborów, były zagrożone przez władzę próbującą zniewolić wszelkie dziedziny życia społecznego i człowieka. Dlatego też nawiązanie przez bł. ks. Jerzego Popiełuszkę do wydarzeń z XIX wieku oraz odwołanie do wartości, które przyświecały ówczesnym patriotom, było wyjątkowo adekwatne oraz dobitnie przemawiające do wiernych.

Bł. ks. Jerzy Popiełuszko, prezentując postać dowódcy powstania styczniowego, uwrażliwiał ówczesnych wiernych, iż prawidłowo pojęta miłość do Ojczyzny, troska o Nią, nigdy nie jest sprzeczna z postawą chrześcijańską. To właśnie życie wiarą i według Dekalogu winno warunkować postawy patriotyczne zgodnie z realizacją IV przykazania. Kapelan Solidarności, wskazując na Romualda Traugutta, ukazał wiernym nie tylko osobowy wzór oddania sprawom narodu, ale również jak istotne jest poświęcenie osobistych celów i życia dla społeczeństwa. Wskazał również, że życie cnotą miłości do Ojczyzny jest ważnym przejawem chrześcijańskiej postawy.

BIBLIOGRAFIA

- BENDER R., *Traugutt Romuald*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 19, red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2013, kol. 994-996.
- BORKIEWICZ-CELIŃSKA A., *Proces Romualda Traugutta i członków Rządu Narodowego*, w: *Akta Audytoriatu Polowego z lat 1863/64*, t. I, cz. II, red. E. Halicz, Warszawa 1960.
- CZACZKOWSKA E.K., WIŚCICKI T., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko*, Warszawa 2009.
- CZACZKOWSKA E.K., WIŚCICKI T., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Wiara, nadzieja, miłość. Biografia błogosławionego*, Kraków 2017.
- Dokumenty Komitetu Centralnego Narodowego i Rządu Narodowego 1862-1864*, red. E. Halicz, S. Kieniewicz, I.S. Miller, Wrocław 1968.
- JANKOWSKA T., *Powstańczy szlak do nieba Sługi Bożego Romualda Traugutta*, Warszawa 2013.
- JAROS T., *Romuald Traugutt 1826-1864*, Pruszków 2014.
- KINDZIUK M., *Ks. Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2004.
- KINDZIUK M., *Świadek prawdy. Życie i śmierć księdza Jerzego Popiełuszki*, Częstochowa 2010.
- KINDZIUK M., *Wizerunek medialny ks. Jerzego Popiełuszki w polskiej prasie w latach 1980-1984*, Warszawa 2014.
- KLUZ W., *Dyktator Romuald Traugutt*, Kraków 1986.
- LEWEK A., *Kaznodziejstwo patriotyczne ks. Jerzego Popiełuszki*, „Ateneum Kapłańskie” 143(2004), z. 3, s. 476-493.
- MALACKI Z., *Świadek trudnych czasów*, w: Z. MALACKI, *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Kazania 1982-1984*, Warszawa 2004, s. 3-8.
- MILCAREK P., *Jerzy Popiełuszko. Kapłan miłości*, Warszawa 2014.

- MULARSKA A., *Święty wśród nas. Błogosławiony ksiądz Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2015.
- Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, b. sygn., J. ELCZYK, *Życie i działalność Księdza Teofila Boguckiego (1908-1987) proboszcza parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Warszawie*, Warszawa 2011, mps.
- Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, b. sygn., *Kronika parafialna 1974-1981*.
- Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, b. sygn., *Kronika działalności duszpasterskiej ks. Jerzego Popiełuszki z początku jego kultu po męczeńskiej śmierci 1981-1987. Polska działalność dyplomatyczna 1863-1864. Zbiór dokumentów*, t. II, red. A. Lewak, Warszawa 1963.
- POPIELUSZKO J., *Homilia z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984 wygłoszone w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie. Bł. ks. Jerzy Popiełuszko*, red. G. Bartoszewski i in., Warszawa 2010, s. 164-171.
- POPIELUSZKO J., *Homilia z 30 stycznia 1983 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 68-75.
- POPIELUSZKO J., *Wprowadzenie do mszy z 29 stycznia 1984 r.*, w: *Kazania 1982-1984*, s. 163.
- RYSZKA Cz., *Bł. ks. Jerzy Popiełuszko*, Kraków 2010.
- SOCHOŃ J., *Tama. Opowieść o życiu i męczeństwie księdza Jerzego Popiełuszki*, Kraków 2010.
- SUMLIŃSKI W., *Kto go naprawdę zabił?*, Warszawa 2005.
- SZCZECINA G.K., *Aktualność przestania moralnego bł. ks. Jerzego Popiełuszki w perspektywie przemian społecznych w Polsce po 1989 roku*, Nowy Sącz 2018?
- SZCZECINA G.K., *Aspekty historyczne w przepowiadaniu bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, „Roczniki Teologiczne” 64(2017), z. 4, s. 157-174.
- SZCZECINA G.K., *Religijno-patriotyczne przestanie wybranych dekoracji plastycznych z żoliborskich „Mszy św. za Ojczyznę” (1982-1984)*, „Roczniki Teologiczne” 65(2018), z. 4, s. 97-110.
- ZIELIŃSKI Z., *Pius IX*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol.753-756.

ROMUALD TRAUGUTT – PRZYKŁAD PATRIOTYCZNEJ POSTAWY
W KAZANIU BŁ. KS. JERZEGO POPIELUSZKI
Z MSZY ŚW. ZA OJCZYZNĘ
29 STYCZNIA 1984 ROKU

Streszczenie

Kazania, które głosił bł. ks. Jerzy Popiełuszko w trakcie słynnych Mszy św. za Ojczyznę (1982-1984), poświęcał wielu tematom. Dotyczyły one głównie ponadczasowych wartości człowieka i społeczeństwa (prawda, wolność, sprawiedliwość, solidarność, męstwo, miłość). Wśród prezentowanych tematów obecna była również tematyka narodowo-historyczna i patriotyczna. Wyjątkową okazją do tego były rocznice. W żoliborskim kościele p.w. św. Stanisława Kostki, gdzie posługiwał Błogosławiony, w wyjątkowy sposób celebrowano rocznice powstania styczniowego. Znalazło to swój odzwiek w nabożeństwach patriotycznych. W Mszy św. za Ojczyznę, 29 stycznia 1984 roku, warszawski kaznodzieja wskazał na postać dyktatora powstania Romualda Traugutta. Jego postawę miłości Ojczyzny oraz jej cechy prezentował sobie współczesnym jako wzór patriotyzmu i poświęcenia się Polsce. Bohaterska postawa przywódcy powstania styczniowego posłużyła Błogosławionemu jako ukazanie drogi do wolności człowieka i Ojczyzny oraz realizacji powołania chrześcijańskiego.

Słowa kluczowe: Jerzy Popiełuszko; patriotyzm; Romuald Traugutt; powstanie styczniowe; Ojczyzna; Msze św. za Ojczyznę.